

QUÁN TRIỆT QUAN ĐIỂM CỦA ĐẢNG TRONG GIẢNG DẠY TRIẾT HỌC MÁC - LÊNIN

DUƠNG VĂN THỊNH (*)

Nghiên cứu các văn kiện đại hội Đảng, hiểu rõ các quan điểm của Đảng là một yêu cầu không thể thiếu để quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin. Để hiểu được các quan điểm của Đảng một cách sâu sắc hơn, cán bộ giảng dạy cần vận dụng triết học Mác - Lênin để làm sáng tỏ nền tảng lý luận, cơ sở khoa học của các quan điểm đó. Quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin là một nguyên tắc phương pháp luận quan trọng để nâng cao chất lượng giảng dạy và học tập môn này, góp phần thực hiện tốt hơn vai trò của triết học đối với việc hiện thực hoá nghị quyết của Đảng. Trong bài viết này, tác giả tập trung luận giải vì sao phải quán triệt và làm thế nào để quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin.

Quan điểm của Đảng được trình bày trong các văn kiện đại hội là sự thể hiện tập trung trình độ tư duy lý luận của Đảng. Đó là kết quả của quá trình vận dụng sáng tạo lý luận chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh vào thực tiễn cách mạng Việt Nam, là sự kết hợp sâu sắc giữa lý luận và thực tiễn. Văn kiện của mỗi đại hội Đảng là một mốc đánh dấu sự phát triển trình độ nhận thức lý luận và tổng kết thực tiễn của Đảng. Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X của Đảng (tháng 4-2006) diễn ra trong bối cảnh đất nước ta đã trải qua 61 năm xây dựng chủ nghĩa xã hội, 20 năm tiến hành công cuộc đổi mới. Đại hội đã đánh giá việc thực hiện Nghị quyết Đại hội IX của Đảng, kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội 5 năm 2001 - 2005 và chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 10 năm 2001 - 2010, tổng kết 20 năm thực hiện công cuộc đổi mới, đề ra phương hướng, mục tiêu, nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội 5 năm 2006 - 2010. Đại hội đã

thành công tốt đẹp. Đây là một sự kiện chính trị trọng đại của đất nước, có ý nghĩa quan trọng đối với sự nghiệp cách mạng nước ta. Nhiệm vụ hiện nay của toàn đảng, toàn quân và toàn dân ta là phải đưa Nghị quyết Đại hội X của Đảng vào cuộc sống, hiện thực hoá Nghị quyết của Đại hội.

Có rất nhiều việc phải làm để đưa Nghị quyết của Đảng vào cuộc sống. Trong bài viết này, tác giả muốn đề cập đến 2 vấn đề có liên quan đến việc quán triệt các quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin - một nhiệm vụ quan trọng của đội ngũ cán bộ giảng dạy các môn khoa học Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh nói chung và triết học Mác - Lênin nói riêng để đưa Nghị quyết của Đảng vào cuộc sống. Hai vấn đề đó là: 1/ Vì sao phải quán triệt các quan điểm của Đảng trong giảng dạy môn triết học Mác - Lênin? Và, 2/ Làm thế

(*) Tiến sĩ, Chủ nhiệm Bộ môn Triết học Mác - Lênin, Khoa Triết học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội.

nào để quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin?

1. Quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin là sự kết hợp trong giảng dạy những nội dung khoa học của các nguyên lý triết học Mác - Lênin với các quan điểm của Đảng, là hệ thống các mối liên hệ giữa nội dung các nguyên lý triết học Mác - Lênin với những quan điểm của Đảng được thể hiện trong các văn kiện đại hội của Đảng nhằm làm sáng tỏ cơ sở thực tiễn của các nguyên lý triết học Mác - Lênin và cơ sở lý luận, khoa học trong những quan điểm của Đảng. Mối liên hệ này được thể hiện trong giảng dạy dưới nhiều hình thức khác nhau. Một nguyên lý triết học vừa có thể được thể hiện trong quan điểm của Đảng, vừa có thể được chứng thực trong thực tiễn, chẳng hạn như, nguyên lý của chủ nghĩa duy vật lịch sử: kiến trúc thượng tầng chính trị, pháp lý của xã hội do các quan hệ kinh tế hiện thực quyết định; đồng thời, kiến trúc thượng tầng chính trị, pháp lý cũng có vai trò quan trọng đối với sự củng cố, phát triển các quan hệ kinh tế. Nguyên lý đó đã được Đảng ta vận dụng một cách sáng tạo và cũng đã được thể hiện ra trong các quan điểm của Đảng về đổi mới - đó là phải tiến hành đổi mới toàn diện, trong đó đổi mới kinh tế là trọng tâm, kết hợp đổi mới kinh tế với đổi mới hệ thống chính trị, coi nâng cao năng lực lãnh đạo và sức chiến đấu của Đảng là then chốt, coi văn hoá là nền tảng tinh thần của xã hội. Nguyên lý đó của chủ nghĩa duy vật lịch sử đã được thực tiễn quá trình đổi mới ở nước ta chứng minh là đúng đắn ở chỗ, do thực hiện đường lối đổi mới của Đảng nên sản xuất được đẩy mạnh,

tăng trưởng kinh tế đạt mức khá cao và liên tục nhiều năm; cơ cấu kinh tế thay đổi theo hướng tích cực, giá trị sản phẩm công nghiệp và dịch vụ chiếm tỷ lệ ngày càng cao trong tổng giá trị sản phẩm của nền kinh tế; đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân được cải thiện rõ rệt; an ninh chính trị - xã hội của đất nước được giữ vững, v.v.. Đó là thắng lợi của sự vận dụng đúng đắn lý luận chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh vào thực tiễn nước ta. Mối liên hệ giữa triết học và các quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin có thể được tạo ra khi một quan điểm của Đảng được nhiều nguyên lý triết học Mác - Lênin luận chứng, làm sáng tỏ cơ sở lý luận, cơ sở khoa học của nó. Chẳng hạn, quan điểm của Đảng về xây dựng và phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa. Đây là quan điểm rất mới, thể hiện trình độ lý luận sâu sắc và đầy sáng tạo của Đảng ta. Quan điểm này được làm sáng tỏ trên cơ sở học thuyết về hình thái kinh tế - xã hội, đặc biệt là lý luận về quy luật quan hệ sản xuất phù hợp với tính chất và trình độ phát triển của lực lượng sản xuất. Đó là hai mối liên hệ giữa triết học Mác - Lênin và quan điểm của Đảng có thể áp dụng trong giảng dạy. Còn có thể có nhiều mối liên hệ khác nữa, do vậy, trong giảng dạy, người cán bộ giảng dạy cần tùy theo tình hình cụ thể mà liên hệ cho phù hợp. Điều muốn nói ở đây là, việc quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin là một yêu cầu không thể thiếu, bởi lẽ:

Thứ nhất, xuất phát từ yêu cầu phát triển và bản chất của triết học Mác - Lênin, chúng ta không được phép coi những

nguyên lý của triết học này là những giáo **điều khô cứng**, xa rời cuộc sống, mà phải **coi đó là một hệ thống lý luận khoa học và cách mạng**. Tính khoa học và cách mạng **của triết học Mác - Lênin** được đảm bảo ở **chỗ**, nó luôn phát triển gắn liền với thực **tiến đấu tranh cách mạng** của giai cấp công nhân (giai cấp đại biểu cho lực lượng sản xuất tiên tiến nhất hiện nay, đại biểu cho xu hướng phát triển của lịch sử đương đại); nó là sự kế thừa những mặt tích cực, phê phán những mặt hạn chế của các hệ thống triết học trong lịch sử, là kết quả tổng kết kinh nghiệm thực tiễn, lấy thực tiễn lịch sử để kiểm tra các kết luận lý luận của mình. Chính điều đó làm cho triết học Mác - Lênin không ngừng phát triển cùng với sự phát triển của thực tiễn xã hội.

Những quan điểm của Đảng được đưa ra trong các văn kiện đại hội vừa là sự tổng kết kinh nghiệm đấu tranh cách mạng của giai cấp công nhân và nhân dân lao động, vừa là sự vận dụng sáng tạo lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin vào thực tiễn; chẳng hạn, quan điểm về đẩy mạnh công cuộc đổi mới toàn diện, về xây dựng và phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, về xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam,... trong Văn kiện Đại hội X của Đảng. Đây là những căn cứ lý luận và thực tiễn quan trọng cho sự nghiên cứu và phát triển triết học Mác - Lênin. Gắn với thực tiễn, trước hết triết học Mác - Lênin phải gắn với các quan điểm của Đảng được thể hiện trong các văn kiện đại hội Đảng, phải phân tích, luận giải và phát triển các quan điểm đó, coi đó như một cơ sở thực tiễn,

một nhân tố quan trọng để phát triển lý luận triết học.

Gần đây, đã có những ý kiến cho rằng, quan điểm của Đảng chỉ thuần túy mang tính chất chính trị trực tiếp, chỉ là kinh nghiệm nhất thời, chỉ xuất phát từ lợi ích của một tập đoàn người và do vậy, triết học phải độc lập với quan điểm của Đảng. Nếu triết học đi sâu vào việc giải thích các quan điểm của Đảng sẽ làm mất đi tính khái quát, tính khoa học của triết học. Quan điểm đó là không có căn cứ và không khoa học. Chúng ta không phủ nhận trong quá trình lãnh đạo cách mạng, Đảng ta đã có lúc mắc phải một số sai lầm chủ quan nhất định. Mặc dù vậy, nhờ trung thành với mục tiêu cách mạng, lại được trang bị một thế giới quan và phương pháp luận khoa học, Đảng đã nghiêm túc nhìn thẳng vào sự thật, sửa chữa những nhận thức chủ quan của mình, xây dựng những quan điểm mới, đúng đắn hơn. Lãnh đạo quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội ở một nước có nền kinh tế kém phát triển như nước ta là một công việc mới mẻ, đầy khó khăn và phức tạp, việc mắc phải một số sai lầm nhất định là điều khó tránh khỏi. Vấn đề là ở việc nhận thức và khắc phục sai lầm đó như thế nào. Không nên vì một sai lầm có tính chất nhất thời mà phủ nhận mọi cố gắng khác. Nếu vì một sai lầm nào đó mà cho rằng những quan điểm của Đảng không phải là sự tổng kết kinh nghiệm thực tiễn, có giá trị lý luận cao thì đó là điều trái với phương pháp luận khoa học.

Lịch sử phát triển của triết học cho thấy, triết học ra đời do nhu cầu của thực tiễn xã hội. Trong lịch sử nhân loại đã xuất

hiện nhiều trường phái triết học, nhưng triết học nào cũng là sự phản ánh tồn tại xã hội, do tồn tại xã hội quyết định. Cái khác nhau chỉ là ở chỗ, triết học nào phản ánh một cách đầy đủ và đúng đắn tồn tại xã hội mà thôi. Triết học không thể lảng tránh những vấn đề chính trị thực tiễn. C.Mác đã từng phê phán Phoiobác là xa rời đời sống chính trị thực tiễn và do vậy, triết học của ông không thể ngang hàng với tư tưởng đương thời và không thể vượt qua được hệ thống triết học của các nhà Khai sáng thế kỷ XVIII. Giảng dạy và nghiên cứu triết học Mác - Lênin không dựa vào những tài liệu thực tiễn được khái quát trong các quan điểm của Đảng thì nhất định sẽ không thể tiếp cận được những vấn đề trung tâm của thời đại. Điều đó khiến cho triết học Mác - Lênin không thể phát triển được. Vì vậy, để phát triển triết học Mác - Lênin và đảm bảo nội dung khoa học của nó, trong giảng dạy, chúng ta cần phải quán triệt các quan điểm của Đảng đã được thể hiện trong các văn kiện của các đại hội Đảng.

Thứ hai, xuất phát từ vai trò và chức năng của triết học Mác - Lênin, có thể nói, nó là vũ khí lý luận quan trọng của Đảng trong cuộc đấu tranh tư tưởng, là hạt nhân lý luận của thế giới quan của giai cấp công nhân mà Đảng là đội tiên phong. Quan điểm của Đảng phải được soi sáng, luận giải một cách khoa học để có đủ cơ sở đứng vững trước sự tấn công của rất nhiều quan điểm lý luận đối lập hiện nay. Những quan điểm đối lập thường xuyên tạc, bóp méo, phủ nhận quan điểm của Đảng, làm cho Đảng không thống nhất về tư tưởng, suy

yếu về lý luận, từ đó dẫn đến không thống nhất trong hành động và không thể đủ sức để lãnh đạo cách mạng. Triết học Mác - Lênin phải có nhiệm vụ làm sáng tỏ cơ sở khoa học trong các quan điểm của Đảng. C.Mác đã nói: "Giống như triết học thấy giai cấp vô sản là vũ khí *vật chất* của mình, giai cấp vô sản cũng thấy triết học là vũ khí *tinh thần* của mình", "triết học không thể trở thành hiện thực nếu không xoá bỏ giai cấp vô sản; giai cấp vô sản không thể xoá bỏ được bản thân mình nếu không làm cho triết học trở thành hiện thực"(1). Do vậy, việc giảng dạy triết học Mác - Lênin nhất thiết phải kết hợp với các quan điểm của Đảng để làm sáng tỏ các quan điểm đó.

Thứ ba, quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin còn làm cho bài giảng có được một nội dung sinh động, thiết thực, tránh tình trạng nói lý thuyết suông, khô khan, nhàm chán, giúp cho người học nắm chắc nội dung triết học và ý nghĩa sâu sắc của nó. Hơn thế nữa, nó còn khuyến khích tinh thần tìm tòi sáng tạo trong học tập, nghiên cứu của người học.

Với những lý do trên đây, có thể nói, trong giảng dạy triết học, nếu chưa quán triệt được các quan điểm của Đảng thì chưa thể coi là một bài giảng đầy đủ và hoàn thiện. Vậy, làm thế nào để quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin?

2. Quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin phụ thuộc

(1) C.Mác và Ph.Ăngghen. *Toàn tập*, t.1. Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 1995, tr.589 - 590.

vào nhiều yếu tố, từ việc biên soạn giáo trình, biên soạn bài giảng đến việc nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ cho giáo viên, đổi mới phương pháp giảng dạy, phương pháp kiểm tra, đánh giá sinh viên, v.v.. Để làm được việc này, theo chúng tôi, cần phải thực hiện một số yêu cầu sau:

Thứ nhất, trong phạm vi quản lý vĩ mô, Bộ Giáo dục và Đào tạo cần chỉ đạo việc biên soạn giáo trình cơ bản, phù hợp với nhiều đối tượng học tập, trong đó có sự thống nhất giữa nội dung khoa học của triết học Mác - Lênin với các quan điểm của Đảng. Việc này, từ trước đến nay, đã được thực hiện khá tốt. Bộ Giáo dục và Đào tạo đã chỉ đạo kịp thời việc biên soạn, điều chỉnh, bổ sung bộ giáo trình triết học Mác - Lênin phù hợp với các quan điểm của Đảng được trình bày trong các văn kiện đại hội và hội nghị Ban Chấp hành Trung ương của Đảng. Đây là một trong những yếu tố quan trọng để quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin, góp phần hiện thực hoá nghị quyết của Đảng. Tuy nhiên, do giáo trình dùng chung cho nhiều đối tượng, khuôn khổ của giáo trình có hạn, nên sự trình bày còn rất khái quát, vắn tắt, chưa đầy đủ, có thể làm cho người học hiểu không đúng quan điểm của Đảng. Điều này đòi hỏi giáo viên bộ môn phải phát triển thêm khi giảng dạy, hướng dẫn sinh viên học tập.

Thứ hai, đối với cán bộ giảng dạy, để quán triệt được quan điểm của Đảng trong giảng dạy, nhất thiết phải nghiên cứu kỹ những văn kiện của Đảng, hiểu rõ nội dung các quan điểm của Đảng được trình bày trong các văn kiện đó. Trên thực tế, điều

này không phải ai cũng thực hiện được. Nhiều cán bộ giảng dạy, nhất là cán bộ trẻ, vẫn còn có quan niệm sai lầm khi cho rằng không cần phải nghiên cứu nghị quyết của Đảng, xem việc nghiên cứu nghị quyết của Đảng chỉ là công việc của đảng viên, chỉ liên quan đến công tác vận động, tuyên truyền, công tác thực tiễn, không liên quan đến công tác nghiên cứu lý luận, đặc biệt lại là lý luận triết học. Do không nghiên cứu, thậm chí không đọc văn kiện, nghị quyết của Đảng, nên nhiều cán bộ giảng dạy không nắm được thực chất các quan điểm của Đảng, vì vậy khi giảng dạy, không thể đưa các quan điểm của Đảng vào bài giảng của mình được, nếu có thì cũng chỉ là nhắc lại giáo trình một cách chiếu lệ, gượng ép. Tình trạng này hiện nay không phải là ít. Do vậy, việc giảng dạy triết học Mác - Lênin hiện chưa có tính thuyết phục cao, còn xa rời cuộc sống sôi động của đất nước.

Nghiên cứu các văn kiện đại hội Đảng, hiểu rõ các quan điểm của Đảng là một yêu cầu không thể thiếu để quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin. Tuy nhiên, điều đó là chưa đủ. Để hiểu được các quan điểm của Đảng một cách sâu sắc hơn, cán bộ giảng dạy cần vận dụng triết học Mác - Lênin để làm sáng tỏ nền tảng lý luận, cơ sở khoa học của các quan điểm đó. Đây là mức độ cao của nhận thức triết học và nhận thức các quan điểm của Đảng đối với các cán bộ giảng dạy. Để đạt được trình độ này, người cán bộ giảng dạy phải kiên trì học tập, nghiên cứu, thường xuyên theo dõi sự phát triển quan điểm của Đảng trong các văn kiện đại hội, tìm hiểu các chuyên khảo về

những vấn đề triết học gắn với thực tiễn. Chẳng hạn, để quán triệt quan điểm của Đảng về xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta hiện nay đã được trình bày trong Văn kiện Đại hội X của Đảng, mỗi cán bộ giảng dạy triết học cần phải hiểu quan điểm đó đã được hình thành như thế nào và trong những văn kiện của các kỳ đại hội trước, quan điểm đó được thể hiện như thế nào, trong Văn kiện Đại hội X vừa qua, quan điểm đó gồm những nội dung gì. Chỉ có trên cơ sở đó, chúng ta mới có thể khẳng định quan điểm của Đảng về xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa có thể hiện rõ sự vận dụng lý luận về hình thái kinh tế - xã hội của triết học Mác - Lênin hay không, có phù hợp với điều kiện lịch sử - cụ thể của nước ta hay không. Và, ở đây, mối quan hệ giữa lực lượng sản xuất và quan hệ sản xuất, giữa cơ sở hạ tầng và kiến trúc thượng tầng, giữa tồn tại xã hội và ý thức xã hội, giữa kinh tế và chính trị, văn hoá, giáo dục, v.v. đã được giải quyết một cách sáng tạo, đúng đắn theo quan điểm triết học Mác - Lênin hay chưa. Hiểu rõ điều đó mới có thể quán triệt một cách sâu sắc và sinh động quan điểm của Đảng vào việc giảng dạy triết học Mác - Lênin.

Thứ ba, để quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin, bên cạnh việc tìm hiểu, nắm chắc nội dung quan điểm của Đảng, còn phải nắm chắc nội dung khoa học trong mỗi vấn đề của triết học Mác - Lênin để trên cơ sở đó, lựa chọn quan điểm nào của Đảng cần được đưa vào trong bài giảng. Nếu không hiểu thực chất các vấn đề triết học thì

không thể lựa chọn được các quan điểm của Đảng phù hợp với nội dung triết học đang trình bày. Điều đó rất có thể làm phức tạp và khó hiểu hơn đối với vấn đề triết học; đồng thời, làm cho triết học Mác - Lênin và quan điểm của Đảng trở nên thiếu sự thống nhất, làm cho người học không hiểu được cả nội dung vấn đề triết học lẫn thực chất quan điểm của Đảng.

Một điều khác nữa cũng cần lưu ý để quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin là không nên quá tham, đưa ra quá nhiều các quan điểm của Đảng mà không phân tích sâu cơ sở triết học của một quan điểm nào. Điều đó sẽ làm mờ nhạt tính khoa học trong các quan điểm của Đảng, làm cho mối quan hệ giữa triết học Mác - Lênin và các quan điểm của Đảng trở nên rời rạc, dễ dãi, bị lắp ghép một cách tùy tiện. Do vậy, không nên quá tham trích dẫn nhiều mà không phân tích. Muốn được như vậy, người cán bộ giảng dạy phải thường xuyên học hỏi, rút kinh nghiệm qua thực tiễn giảng dạy của bản thân. Điều này, suy đến cùng, phụ thuộc vào năng lực thực tiễn của người cán bộ giảng dạy.

Như vậy, có thể nói, quán triệt quan điểm của Đảng trong giảng dạy triết học Mác - Lênin là một nguyên tắc phương pháp luận quan trọng để nâng cao chất lượng giảng dạy và học tập môn học này, góp phần thực hiện tốt hơn vai trò của triết học đối với việc hiện thực hoá nghị quyết của Đảng. Việc quán triệt này phụ thuộc vào nhiều yếu tố, song điều cơ bản là người cán bộ giảng dạy phải nghiên cứu một cách nghiêm túc cả lý luận triết học lẫn các văn kiện đại hội Đảng. □